

4. Declaration of Internet Freedom. URL: <https://declarationofinternetfreedom.org/>

5. Internet Rights Charter. URL: <https://www.apc.org/en/pubs/about-apc/apc-internet-rights-charter>

6. De Gregorio G. The Rise of Digital Constitutionalism in the European Union (2019). International Journal of Constitutional Law, 2020 Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3506692>

7. Dennis Redeker. The Contract for the Web: The newest manifestation of digital constitutionalism? Völkerrechtsblog, 29 November 2019, doi: 10.17176/20191129-180645-0.

8. Повний текст *Контракту* див.: Contract for the Web. A global plan of action to make our online world safe and empowering for everyone. URL: <https://contractfortheweb.org>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-12>

**СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ПРО ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ У СВІТЛІ ПОБУДОВИ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА,
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

Бурило Ю. П.

*доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу міжнародного
приватного права та правових проблем євроінтеграції
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Розвиток сучасного громадянського суспільства в Україні має ґрунтуватися на правових засадах, закладених в Конституції України, зокрема на положеннях, закріплених у статті 3 Основного Закону, відповідно до яких людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Звідси випливає, що одним із пріоритетів діяльності держави та побудови громадянського суспільства України має бути створення належних умов для збереження (забезпечення) життя і здоров'я людини.

Одним із факторів, що впливають на здоров'я, якість і тривалість життя людини, є наявність безпечного для здоров'я харчування. Для забезпечення доступу до такого харчування у правовій площині слід виділити законодавство про харчові продукти, основною метою якого є гарантування безпечності таких продуктів. Як випливає з аналізу Угоди СОТ про застосування санітарних і фітосанітарних заходів [1], законодавство про харчові продукти слід розглядати як частину системи санітарних та фітосанітарних заходів, що вживаються державою з метою охорони життя і здоров'я людей, тварин і рослин.

Хоча на перший погляд безпечність харчових продуктів і відповідне законодавство з одного боку та громадянське суспільство з іншого боку можуть здатися не пов'язаними між собою, зв'язок між ними існує досить тісний, оскільки йдеться про забезпечення фундаментальних прав людини – життя і здоров'я. Без належного і першочергового забезпечення цих базових прав говорити про реалізацію інших соціальних, економічних та політичних прав людини та про її активну участь у житті суспільства і держави, що характерно для громадянського суспільства, було б значною мірою недоречним. Тому стан законодавства про харчові продукти є не менш вагомим фактором розвитку громадянського суспільства, аніж, скажімо, законодавство про об'єднання громадян або виборче законодавство.

Водночас безпечність харчових продуктів можна також розглядати в контексті продовольчої безпеки країни. Так, відповідно до визначення Комітету ООН з всесвітньої продовольчої безпеки під продовольчою безпекою слід розуміти ситуацію, за якої всі люди у будь-який момент часу мають фізичний та економічний доступ до достатньої кількості безпечної для здоров'я та поживної їжі відповідно до їх харчових потреб для активного та здорового життя [2].

Отже, сучасна концепція продовольчої безпеки бере до уваги не лише економічні та кількісні фактори забезпечення продуктами харчування, а й фактор їх безпечності. Звідси випливає, що гарантування безпечності харчових продуктів так само як гарантування їх достатності є складовою продовольчої безпеки держави, а відтак одним із завдань державної продовольчої політики. У зв'язку з цим, законодавство про харчові продукти слід розглядати як один із елементів правової основи забезпечення продовольчої безпеки та проведення продовольчої політики держави.

Національне законодавство України про харчові продукти пройшло чимало етапів розвитку, починаючи з грудня 1997 року, коли було прийнято Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». З того часу зазначений закон зазнав декілька редакцій. Крім того, було прийнято ще ряд законів, не рахуючи численних підзаконних нормативно-правових актів.

Потужним каталізатором розвитку національного законодавства про харчові продукти, так само як і багатьох інших галузей та інститутів

законодавства України стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Керуючись положеннями глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи» Угоди про асоціацію, протягом останніх років України досягла значного прогресу на шляху наближення свого національного законодавства про харчові продукти до відповідного законодавства Європейського Союзу. Так, у 2014 році з метою імплементації положень Регламенту (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог законодавства про харчові продукти, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпекою харчових продуктів [3], було прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпеки та якості харчових продуктів». Цим законом встановлюються основоположні вимоги до виробництва та обігу харчових продуктів, зокрема вимоги щодо гігієни, запровадження НАССР, державної реєстрації та надання експлуатаційних дозволів на потужності, що використовуються в процесі виробництва та обігу харчових продуктів тощо. Характерно, що цей закон містить здебільшого матеріально-правові норми, що стосуються харчових продуктів.

Водночас норми процесуального (адміністративного процесуального) права щодо здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти закріплені в іншому євроінтеграційному законі, а саме – Законі України “Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин”, прийнятому у 2017 році. Цей закон є результатом наближення національного законодавства України до Регламенту (ЄС) № 882/2004 Європейського Парламенту і Ради від 29 квітня 2004 року про заходи офіційного контролю, що виконуються для забезпечення перевірки дотримання законодавства про корми та законодавства про харчові продукти, вимог щодо здоров'я та благополуччя тварин [4].

Ще одним важливим блоком в харчовому законодавстві є прийнятий у 2018 році Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», норми якого ґрунтуються на положеннях Регламенту (ЄС) № 1169/2011 Європейського Парламенту і Ради від 25 жовтня 2011 про надання інформації про харчові продукти споживачам [5]. Цим законом встановлюються вимоги до маркування харчових продуктів.

Таким чином, починаючи з 2014 року Україна прийняла три євроінтеграційні закони, які формують первинне законодавство про харчові продукти. Разом з тим, процес формування цього законодавства ще не завершився. Так, невдовзі може бути прийнятий Закон України “Про матеріали і предмети, що призначені для контакту з харчовими продуктами” на основі відповідних актів законодавства ЄС. Крім того, у зв'язку з постійним оновленням законодавства ЄС потребує

перегляду нещодавно прийнятий Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», норми якого мають бути приведені у відповідність з Регламентом (ЄС) 2017/625.

Оцінюючи в цілому становлення законодавства про харчові продукти в останні роки, слід зазначити, що європейський вектор його розвитку матиме позитивний вплив як на процеси розбудови громадянського суспільства, так і на продовольчу безпеку країни, оскільки європейські стандарти в цій сфері передбачають посилений захист прав людини на життя і здоров'я та визнані одними з найбільш досконалих у світі.

Література:

1. Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_006#Text.

2. International Food Policy Research Institute URL: <https://www.ifpri.org/topic/food-security>.

3. Regulation (EC) № 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0178>.

4. Regulation (EC) № 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32004R0882>.

5. Regulation (EU) № 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers, amending Regulations (EC) № 1924/2006 and (EC) № 1925/2006 of the European Parliament and of the Council, and repealing Commission Directive 87/250/EEC, Council Directive 90/496/EEC, Commission Directive 1999/10/EC, Directive 2000/13/EC of the European Parliament and of the Council, Commission Directives 2002/67/EC and 2008/5/EC and Commission Regulation (EC) № 608/2004 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32011R1169>.